

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Vaše značka VS-385-1/ČJ-2020-801030-3
Sp. zn. 65/2019/NZ/BM
Č. j. KVOP-33037/2020
Datum 25. srpna 2020

Vážená paní
plk. Mgr. Martina Rousková
ředitelka
Vazební věznice České Budějovice
Goethova 1929/1
371 56 České Budějovice

Vážená paní ředitelko,

z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,¹ mimo jiné i oblast dohledu nad omezováním osobní svobody, odpovídám na Vaše vyjádření ke zprávě ze systematické návštěvy Vazební věznice České Budějovice, kterou Vám zaslala tehdejší veřejná ochránkyně práv dne 9. ledna 2020.

Děkuji Vám za detailní vyjádření ke zprávě a vážím si kladného přístupu, s nímž jste k většině opatřením přistoupila. V některých tématech však nejsme ve shodě. U těch, v nichž nepovažuji náš názorový rozpor za nepřekonatelný, jsem se rozhodla přistoupit k hlubšímu vysvětlení, abych mohla znovu poukázat na jejich význam.

Opatření č. 7

Opatřením č. 7 byla věznice vyzvána, aby byly z oken cel demontovány plastové zábrany, a prevence nedovoleného styku obviněných byla řešena individuálně, nikoli takovýmto plošným omezením. Ve svém vyjádření uvádíte, že je stavba věznice řádně zkolaudována, a splňuje tedy podmínky pro užívání. Odkazujete také na posudek z roku 2016 s tím, že intenzita stávajícího sdruženého osvětlení je dostačující, a na posudek z roku 2010, který za dostačující považuje i větrání.

Ve svém vyjádření nezohledňujete vliv omezení přístupu přirozeného světla na fyzické a psychické zdraví osob. Výbor CPT uvádí (mimo již ve zprávě uváděné argumenty), že přístup k dennímu světlu a čerstvému vzduchu „*jsou základní prvky života, na něž má právo každý vězeň; jejich absence vytváří podmínky příznivé pro šíření nemocí, zejména tuberkulózy*“². Obecně přístup k přirozenému světlu a čerstvému vzduchu je prospěšný pro psychické zdraví osob.³ Instalace plastových zábran za oknem však spolu s bezpečnostními prvky (mřížemi, zářázkami znemožňující plné otevření okna) a dalšími faktory (např. kouření na celách) nutně pohyb vzduchu do místnosti a přístup slunečního světla negativně ovlivňuje, a tím i osoby ubytované v celách.

1 Podle ustanovení § 2 odst. 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Rada Evropy. Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT). Aktualizace standardů CPT ohledně výkonu vazby a trestu, CPT/Inf(2001)16-part, s. 3. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16806cd1fb>.

3 SARRIS, Jerome., DE MANINCOR, Michael, HARGRAVES, Fiona, TSONIS, Jack. Harnessing the Four Elements for Mental Health. In: *Frontiers in Psychiatry*. [online]. 2019 [26. 7. 2020]. Dostupné z: <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00256>.

Kromě toho považuji za důležité uvést, že i Evropský výbor pro trestní problematiku doporučuje, aby ubytování obviněných mělo zajištěno přístup k přirozenému světlu a čerstvému vzduchu, který by **neměl být limitován** jakýmkoli mechanickými prostředky nainstalovanými na oknech.⁴ Instalaci plastových zábran na okna všech cel považuji za plošné opatření, které zbytečně omezuje práva všech obviněných. Souladně s argumentací tehdejší veřejné ochránkyně práv se domnívám, že vhodnější by bylo hledat individuální řešení u konkrétních obviněných například formou kázeňského trestu.

Z výše uvedených důvodů si Vás dovoluji **požádat o opětovné zvážení** navrhovaného opatření a o zaslání Vámi zmiňovaných posudků.

Opatření č. 13

Opatření č. 13 se týkalo problematiky nošení vlastního a erárního oblečení. Konkrétně směřovalo k tomu, aby obviněným byla povolena jejich kombinace. K tomu jste uvedla, že kombinování je povoleno v souladu s ustanovením vnitřního předpisu,⁵ který umožňuje, aby obvinění kombinovali vězeňský oděv s vlastním spodním prádlem, ponožkami a dále mohou nosit i vlastní pantofle.

K tomuto tématu bych ráda uvedla, že ani ze zákona o výkonu vazby,⁶ ani z řádu výkonu vazby⁷ nevyplývá, že by bylo obviněným zakázáno kombinovat vlastní a vězeňský oděv. Tento zákaz se nenachází nikde v českém právním řádu. Vystrojování obviněných je upraveno v zákonu o výkonu vazby:⁸

(1) Obviněný má právo používat ve výkonu vazby vlastní oděv, prádlo a obuv za předpokladu, že splňují podmínky hygienické a estetické nezávadnosti a že má zajištěnu jejich výměnu na vlastní náklady.

(2) Nejsou-li splněny podmínky stanovené v odstavci 1, je obviněný povinen používat vězeňský oděv, prádlo a obuv. V takovém případě se jeho vlastní oděv, prádlo a obuv odevzdají do úschovy věznice.

Jak je patrné z textu zákona či důvodové zprávy, účelem ustanovení je zachování určitého hygienického standardu, aby obvinění chodili v čistém oděvu, který není nějak esteticky závadný. Ani z pohledu teleologického výkladu⁹ nevyplývá, že by účelem ustanovení bylo

4 „The accommodation provided for remand prisoners shall have access to natural light and fresh air. No device (such as metal shutters, slats or plates fitted to cell windows) shall be used which limits access to natural light or prevents fresh air from entering the accommodation.“ Zdroj: Council of Europe. European Committee on Crime Problems (CDPC). Committee of Experts on remand in custody and its implications for the management of penal institutions (PC-DP). *Recommendations/Rules concerning the conditions of detention of remand prisoners*, PC-DP (2004) 14, bod 6 písm. a) [cit. 20. 7. 2020]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/0900001680929b14>.

5 Bod 1 přílohy č. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 6/2012, o vystrojování obviněných, odsouzených a chovanců.

6 Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

7 Vyhláška č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

8 Ustanovení § 12 zákona o výkonu vazby.

9 Ze základních výkladových metod (jazykový, historický, systematický, teleologický výklad, popř. komparativní) bude hrát u výkladu základních práv hlavní roli výklad teleologický, tedy výklad zajišťující účel, smysl a cíl příslušného ustanovení. Viz BARTOŇ, Michal, Jan KRATOCHVÍL, Martin KOPA, Maxim TOMOSZEK, Jiří JIRÁSEK a Ondřej SVAČEK. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-128-1, s. 79.

zakázat kombinaci vlastního a vězeňského oděvu. Důsledkem je omezení základního práva obviněného na soukromí (které v sobě zahrnuje i volbu oděvu),¹⁰ a to z důvodu legitimního cíle, kterým je ochrana zdraví ostatních obviněných.¹¹ Kombinování vlastních a vězeňských svršků tomuto však nijak nebrání.

Dále je třeba vzít v úvahu řád výkonu vazby, který uvádí, že obviněný používá po dobu vazby **zpravidla** vlastní oděv, prádlo a obuv.¹² Z toho je patrné, že zákonodárce preferuje, aby obviněný nosil vlastní oděv, a to za zákonem stanovených podmínek, které však kombinaci oděvů nevylučují. Argument pro možnost kombinace oblečení je ve vnitřním předpisu,¹³ jak jste sama zmínila ve svém vyjádření. Námitka, že z toho lze dovodit, že nelze kombinovat ostatní svršky, není validní. Daný zásah do práva na soukromí (nošení civilního oděvu), lze učinit **pouze na základě zákona**, ne vnitřního předpisu.

Upozorňuji také na to, že podle zákona o výkonu vazby **mohou být obvinění podrobeni jen těm omezením, která jsou nutná ke splnění účelu vazby z hlediska jejího důvodu a k zachování stanoveného vnitřního pořádku a bezpečnosti.**¹⁴ Vystává tedy otázka, jak by mohla kombinace vězeňského a vlastního oděvu narušit vnitřní pořádek a bezpečnost či odporovat účelu vazby z hlediska jejího důvodu. Nejen proto souhlasím s dříve vyslovenými názory bývalých ochránců, že není důvodné nepovolit kombinaci erárního a vlastního prádla, pokud je zachována hygienická a estetická nezávadnost. Toto by navíc mohlo snížit věznicí náklady, protože by ubylo erárního oblečení, které musí věznice vyprat.

S ohledem na výše uvedené Vás opětovně **žádám o zvážení** navrhovaného opatření. V případě nesouhlasu mi prosím detailně sdělte, z jakého důvodu je věznice oprávněna takovou kombinaci zakázat.

10 Článek 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Pod toto právo spadá například rozhodování o svém jméně, vzhledu, včetně oblečení. Viz. Bartoň M. Základní práva, s. 294.

11 Vězeňská služba České republiky tak svým extenzivním výkladem tohoto omezení, který nemá oporu v zákoně ani vyhlášce, nepřiměřeně zasahuje do práva obviněných na soukromý život. V této souvislosti připomínám, že při pochybnostech ve výkladu nějakého ustanovení, kde dochází ke kolizi základního práva a určitého veřejného statku, by měla být dána přednost svobodě jednotlivce před státní regulací (*in dubio pro libertate*). Dále také připomínám, že omezení základního práva může být v demokratické společnosti učiněno pouze na základě zákona, přičemž daná omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena (článek 4 odst. 2 a 4 Listiny základních práv a svobod). Tedy v daném případě, zachování hygienického standardu a vyloučení esteticky závadného oblečení. Výklad Vězeňské služby České republiky je tak v rozporu s principem minimalizace zásahu, jež plyne z čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

12 Ustanovení § 29 odst. 1 řádu výkonu vazby.

13 Bod 1 přílohy č. 2 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 6/2012, o vystrojování obviněných, odsouzených a chovanců.

14 Ustanovení § 2 zákona o výkonu vazby.

Opatření č. 26

Opatření č. 26 požaduje doplnění označení schránek na stížnosti tak, aby bylo zřejmé, kdo je vybírá. Tomuto opatření jste nevyhověla s vysvětlením, že je nelze realizovat s ohledem na dodržování vnitřního předpisu.¹⁵

Označení schránek na stížnosti informací o tom, kdo je vybírá, je veřejným ochráncem práv vyžadováno již dlouhodobě.¹⁶ Tohoto opatření se držím také, protože považuji za důležité, **aby vězněné osoby nebyly odrazeny od podání stížnosti** tím, že se mylně domnívají, že by například jejich stížnost mohla ze schránky vybrat osoba, proti níž je směřována. Věznicemi je toto opatření běžně přijímáno.

Příklady označení schránek z jiných navštívených věznic

Účelem opatření nebylo, aby na schránkách byla jména konkrétních pracovníků, ale jejich pracovního zařazení (např. „pověřený pracovník správního oddělení“, „vedoucí oddělení prevence a stížností“ apod.). **Žádám Vás proto o přehodnocení** Vaší praxe v otázce označování schránek na stížnosti.

Bod 11.2

Ve zprávě jste byla upozorněna na rozdílnost informací různých jazykových mutací sdělení, která byla vyvěšena v návštěvních místnostech. Ve svém vyjádření jste uvedla, že jste tato sdělení nechala odstranit a následně nahradit pouze symbolikou. V zájmu zjišťování dobré

¹⁵ Ustanovení § 9 odst. 1 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby České republiky č. 55/2014, o vyřizování stížností a oznámení ve Vězeňské službě České republiky.

¹⁶ Například: Zpráva z návštěv vazebních věznic, duben 2010, s. 20-21. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/2010/Vazebni_veznice_2010.pdf.

praxe v navštěvovaných věznicích, **bych Vás ráda požádala o zaslání fotografií** zachycující toto nové řešení.

Nad rámec zprávy z návštěvy bych ráda využila prostor a získala Vašeho vyjádření k jednomu z návrhů, který vzešel ze série systematických návštěv vazebních věznic. Konkrétně jde o možnost obviněných mít na cele telefon. Toto řešení může obviněným rozšířit možnosti být v kontaktu se svými blízkými či právním zástupcem za současného snížení pracovního vytížení dozorců, kteří by nemuseli odvádět jednotlivé obviněné k telefonu, a zajištění většího soukromí telefonátů. **Ráda bych znala Váš postoj k této alternativě.**

Vážená paní ředitelko, doufám, že se mi podařilo Vás alespoň v některých bodech přesvědčit. Pokud tomu tak není, budu ráda, když mi sdělíte, ve kterých bodech se mnou nadále nesouhlasíte a proč. O vyjádření k tomuto dopisu Vás žádám do 60 dnů od jeho doručení.

S přátelským pozdravem

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(dopis je opatřen elektronickým podpisem)